

**«Ерекше білімді қажет ететін балалардың
танымдық қабілеттерін дамыту»
баяндама**

Тәрбиеші : Сағынғали Ә.

“Ерекше білімді қажет ететін балалардың танымдық қабілеттерін дамыту”

Ерекше білімді қажет ететін балаларға білім беру еліміздің басты міндеттерінің бірі болып табылады. Біз әр балаға, оның қажеттіліктері мен өзге де жағдайларына тәуелсіз өз әлеуетін толық жүзеге асыруға, қоғамға пайдасын тигізуге, сонымен қатар оның толыққанды мүшесі болуына мүмкіндік беруіміз қажет.

Ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытуда заманауи педагогикалық әдіс-тәсілдерді қолдану, шығармашылық қабілетін дамыту, ойын арқылы ақыл-ойды қалыптастыру және өз алдына жеке тұлға ретінде қалыптастырудың маңызы зор. Ерекше білімді қажет ететін балаларды ойдағыдай әлеуметтенуі үшін бірқатар біліліктілік қабілетін қалыптастыру қажет. Оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық, инновациялық технологияларды меңгере отырып сабақ жүргізу қажет. Ерекше білімді қажет ететін балаларды дамыту өз-өзіне сенім артады, өзін-өзі бағалай білуге, қоршаған ортасына сүйіспеншілікпен қарауына жол ашады. Ерекше білімді қажет ететін балалар ерекшелігі шаршағыштығымен, таным әрекеттерінің бұзылысы, жұмысқа қабілеттілігі төмендігі, қоршаған орта туралы түсінігі аздығымен, сабаққа деген ынтасының төмендеуімен байқалады.

Ерекше білімді қажет ететін балаларды таным қабілетін логикалық ой-өрісін кеңейту, сабаққа ынтасын арттыруда дидактикалық ойындарды ұтымды пайдаланудың маңызы зор. Сондықтан таным қабілетін дидактикалық ойындар арқылы дамыту балалардың ойлау қабілетін, тірек-қимыл әрекетін жетілдіруге көп көмегін тигізеді. Бала тамақтан да ойынға өте күштар болып келеді. Ойын – баланың бірінші әрекеті, сондықтан да баланың өмірінде ойынның маңызы ерекше орын алады.

Ерекше білімді қажет ететін балаларды біркелкі жұмыс тез жалықтырады және олардың зейінін үнемі қажетті бағытқа аудару үшін алғашында әр сабақты ойын түрінде жүргізуді қажет етеді. Ойын кезіндегі баланың ерекшелігі ойланады, эмоциялық әсері ұшқындалады, белсенділігі артады, ерік қасиеті, қиял елестері, есте сақтауы дамиды, мұның бәрі баланың шығармашылық қабілетінің оянуына әкеледі.

Дидактикалық ойындар үш топқа бөлінеді:

- 1) Заттық дидактикалық ойындар – дидактикалық ойыншықтармен және түрлі ойын материалдарымен ұйымдастырылады.
- 2) Үстел үстінде ойналатын дидактикалық ойындар.
- 3) Сөздік дидактикалық ойындар.

Заттық дидактикалық ойындарға жататындар: «Түрлі-түсті жұлдызқұрт», «Сикырлы дөнгелек». «Түрлі-түсті жұлдызқұрт» ойынының мақсаты: түстерді тануға, сонымен қатар қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Керекті заттар: түрлі түске боялған қақпақтар және жұлдызқұрт суреті. Жұлдызқұрттың әрбір буынына түстеріне қарай қақпақтарды орналастырады. «Сикырлы дөнгелек» ойынының мақсаты: пішіндерді танып білуге, сонымен қатар түстерді шатастырмай дұрыс орналастыруға үйрету. Керекті заттар: дискілер, түрлі-түсті қағаздардағы пішіндер, қыстырғыштар. Дискіге түрлі-түсті пішіндер жапсырылған және қыстырғыштарда дәл сондай пішіндер орналасқан. Бұл ерекше білімді қажет ететін балалардың қол моторикасын, ойлау мен танымдық қабілетін бірге дамытады.

Үстел үстінде ойналатын дидактикалық ойындарға көбіне құрастыру, қағаздармен жұмыс жатады. Мысалы, әртүрлі оюдар бөліктерінен кілем құрастыру, әртүрлі аңдардың сұлбасын қолдарына кигізіп, жүрісін, қимылын қайталауға болады. Түрлі түске боялған бұршақ, күріштерден салынып тұрған суреттің үстіне орналастыруға болады.

Сөздік дидактикалық ойындар балалардың өз ойын ашық айту, сөйлемді құрастырып айту, сөздік қорын молайту мақсатында жүргізіледі. Мысалы: «Өз үйін тап», «Балық аулау» ойындарын алуға болады. «Балық аулау» ойынының мақсаты: берілген суреттерді атап, сөйлем құрау қажет. Қажетті заттар: балықтар суреті, себет, әр түрлі суреттер. Балалар ауланған балықтың артында жасырылған суретте не бейнеленген және соған байланысты сөйлем құрауы қажет. Айналаны зерттеуге қызығушылығы оянады, ой-өрісі кеңейді, зат бейнесін көру, есту арқылы да елестетеді, яғни, зейінін шоғырландыруға жағдай жасайды.

Қорыта айта кететін болсақ, егер ерекше білімді қажет ететін балаларды уақытымен түзетіп игертпесе, бала болашағында қиындықтар кездеседі. Сол үшін ең алдымен әр балаға тән қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін анықтап алу керек. Танымдық қабілетін дидактикалық ойын арқылы дамытуды барлық ұйымдастырылған оқу қызметіне үнемі пайдалану қажет.